

ORIOI MITJÀ

El món que ens espera

Columna

ORIOŁ MITJÀ
EL MÓN QUE
ENS ESPERA

Reflexions des de
Papua Nova Guinea

Columna

PRIMERA EDICIÓ: ABRIL DEL 2022

© ORIOL MITJÀ VILLAR, 2022

© COLUMNNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.

AV. DIAGONAL, 662-664 – 08034 BARCELONA

ISBN: 978-84-664-2887-3

DIPÒSIT LEGAL: B. 5.056-2022

FOTOCOMPOSICIÓ: AURADIGIT

IMPRÈS A CATALUNYA – PRINTED IN CATALONIA

www.columnnaedicions.cat

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

Índex

<i>Introducció.</i> DE TORNADA A PAPUA NOVA GUINEA	15
---	----

PART I

COM VAIG ACABAR A PAPUA?

Un camí construït a força de caminar	29
Els cataclismes acceleren els canvis	33
Per què després d'una crisi canvia allò que no s'havia aconseguit canviar abans? . . .	36
<i>Reflexions sobre les crisis i els canvis</i>	39

PART 2
ENCALLAT A OCCIDENT

La vida, amic, és l'art de la trobada	43
Quan s'acabarà aquest malson?	46
El <i>carpe diem</i> postpandèmia	53
Volem recuperar la nostra normalitat	57
<i>Reflexions sobre l'oportunitat de reorientar el futur</i>	63

PART 3
VIATGE DE PUNTA A PUNTA DEL MÓN

M'enlairó com un pardal, deixant el vèrtic reposar a terra.	67
Les fronteres del futur	69
La salutació del futur	72
La pandèmia continua a la meitat pobra del món.	76
<i>Reflexions sobre el contagi entre països i persones</i>	80

PART 4

ATERRO A PAPUA I RECORDO PER QUÈ SOC AQUÍ

Se m'ha empetitit el jo, i el tot creixia	
entre els meus braços	83
La solidaritat en salut	87
La lluita contra la pobresa	90
La unitat i el multilateralisme	95
<i>Reflexions sobre la solidaritat i la compassió . . .</i>	101

PART 5

LA FEINA A L'HOSPITAL

Quan la raó s'adorm apareixen monstres . .	105
La telemedicina	108
El teletreball	112
Les farmacèutiques i les patents	115
L'accés a les vacunes i als medicaments . . .	120
La salut de la comunitat	125
<i>Reflexions sobre els sistemes sanitaris</i>	129

PART 6

LA FEINA DE RECERCA

No sé si dir-ne resiliència	
o inconsciència	133

La creació del coneixement: recerca pública o privada?	138
Els clarobscur dels científics.	142
Les fonts de la desinformació i els anticientífics	149
La gestió del coneixement científic per neutralitzar la infodèmia	154
La divulgació del coneixement i els periodistes.	159
<i>Reflexions sobre la creació i la gestió del coneixement</i>	163

PART 7

LA VIDA FORA DE L'HOSPITAL

Experimentar la normalitat allà on res no és normal	167
Les ciutats del futur	170
Les guerres del futur	174
La monitorització de patògens a la vida silvestre	180
El control de les fugites de laboratoris en el futur	185
<i>Reflexions sobre el risc de la massificació i la guerra biològica</i>	188

PART 8

QUAN ARRIBARÀ LA PROPERA PANDÈMIA?

Mirar allò que és minúscul per combatre allò que és inabastable	193
Infeccions emergents i manca d'immunitat.	197
Quin és el risc de noves pandèmies?	200
Quins patògens tenen més probabilitats?	202
On és més probable que comenci la propera pandèmia i com es pot detectar precoçment?	206
Què ha causat l'increment d'infeccions emergents?.	209
Quins són els altres factors afavoridors de les infeccions emergents?	211
<i>Reflexions sobre el risc de futures pandèmies</i>	<i>214</i>

PART 9

COM ENS HEM DE PREPARAR?

Tant que he après allà on creia que havia anat a ensenyar	219
Pandèmies imprevisibles, desafiaments recurrents	222
Primer, prevenir el salt d'espècie	227

Segon, preparar-se en la intel·ligència epidemiològica i el control de les infeccions	231
Tercer, una aposta de cara al futur, forta, de les nostres administracions.	238
Quart, la col·laboració ciutadana és imprescindible per a la salut pública . .	242
<i>Reflexions sobre la preparació pandèmica.</i>	246

PART IO
EL MÓN QUE M'ESPERA

Escriurem que tot no va ser fàcil	251
Els fantasmes que m'acompanyen	254
Els somnis se'ns van quedant en riure i beure i anar tirant	259
Aquell metge blanc d'ulls seriosos i mirada amable.	262
Final	267
<i>Agraïments i referències</i>	269

*«Un camí construït a força
de caminar»**

Vaig arribar per primera vegada a Papua Nova Guinea, concretament a la petita illa de Lihir, el mes de maig de l'any 2010.

Papua Nova Guinea és un dels pocs llocs del món que sembla fora dels mapes. És una nació insular situada al sud-oest de l'oceà Pacífic i al nord del continent australià. Està formada per una massa de terra extensa, l'illa de Nova Guinea, la segona més gran del planeta (després de Groenlàndia), i per més de sis mil illes petites agrupades en arxipèlags que esquitxen els mars del nord.

* Citació traduïda del poema «Caminante no hay camino», d'Antonio Machado.

Aquell any havia estat especialment plujós. Algunes malalties infeccioses aprofiten la humitat per propagar-se de forma més eficaç, i això és el que em vaig trobar: un increment important del pian, una infecció ulcerativa de la pell i els ossos que afligeix els nens de les comunitats més pobres a les illes del Pacífic sud. Aquell any, el nombre de casos de pian s'havia disparat: centenars de nens patien nafres i no podien anar a l'escola per no contagiar els companys.

Vaig saltar del 4 × 4 i em vaig fixar en les cames de la gent. «Hi ha nens amb úlceres, en aquest poblats? Els podem veure?», vaig demanar per valorar la magnitud del problema. Poc després, un home jove va empènyer un infant d'uns cinc anys que plorava. La criatura anava descalça; tenia una mata de cabells rossos arrissats, com la majoria de nens a la Melanèsia, i anava vestit només amb uns pantalons curts blaus molt bruts. Un grup de vilatans, majoritàriament dones i nens, s'havien reunit per veure com l'atenia. «Com et dius?», li vaig preguntar mentre m'asseia en un banc de fusta i em posava uns guants d'un sol ús. Li vaig fer un gest perquè vingués a seure a la meua cama; el nen sanglotava, però mentre li feia el reconeixement es va anar calmant. Vaig sentir una dona que xiuxiueja-

va, en llengua local: «El metge blanc d'ulls seriosos i somriure amable».

Una malaltia infecciosa descontrolada en un país sense mitjans és molt perillosa. El pian arriba a ser altament incapacitant, i s'encomana molt ràpidament; en poc temps pot afectar la meitat de les criatures, el futur d'aquell poble. Els habitants de l'illa ho viuen amb resignació. «És part de la vida dels infants aquí a Papua des de temps immemorials», em va dir la mare de la Rose, una nena de cinc anys, la primera vegada que vaig preguntar sobre la malaltia. «Quan s'infecten, els nens no van a l'escola per por que els facin burla, passen la malaltia sols a casa. Si tenen sort, les lesions de la pell es curen de manera espontània en pocs mesos. Els que no tenen sort, al voltant d'un 10%, acabaran patint deformitats als ossos de les cames per a la resta de la seva vida». La petita Rose va tenir sort i ara pot jugar a carreres, però l'Stanis, un noi d'onze anys, va agafar la malaltia en fa tres i els seus pares no el van portar a l'hospital. La infecció s'ha estès a l'os de la cama, que s'ha deformat, i ara l'os sobresurt de la pell, i provoca que hi hagi una ferida oberta de manera permanent. «Va deixar l'escola per la malaltia, no podia caminar des del poble fins a l'escola cada matí», em va

dir el pare del noi. «Tampoc no pot ajudar amb el conreu dels camps. Viurà amb la discapacitat durant la resta de la seva vida. Sort que tinc dos fills més».

Em va semblar una malaltia atroç, i vaig pensar que no s'hi valia la resignació. Quan vaig veure aquell desastre, aquell cataclisme, vaig tenir el convenciment que calia fer tots els possibles per combatre la malaltia. Des d'aquell lloc tan remot, vaig posar en marxa un equip per fer recerca en noves solucions per curar el pian. Volia accelerar el canvi i donar una nova oportunitat als nens de l'illa. En pocs mesos vam trobar la solució: una pastilla d'azitromicina, que, amb un cost de tan sols disset cèntims d'euro, pot guarir la malaltia de la pobresa.

Una epidèmia, com una plaga, ja sigui de pian o de covid-19, comporta un temps de transformació. Hi ha hagut moltes plagues en el passat i, si bé és fàcil veure-hi la tragèdia, també és important mirar més enllà. Es tracta de trobar la part bona del canvi massiu i com podem donar sentit a un món pandèmic que canvia alhora a tot arreu. Ens afecta a tots, i la solució ha de ser per a tots.